

Adresy autorów:

Paulina Kozina
Katedra Zoologii Bezkręgowców i Parazytologii
Uniwersytet Gdański
ul. Wita Stwosza 59, 80-308 Gdańsk
e-mail: paulina.kozina@biol.ug.edu.pl

Rafał Łopucki
Interdyscyplinarne Centrum Badań Naukowych
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
ul. Konstantynów 1J, 20-708 Lublin
e-mail: lopucki@kul.pl

Paweł Czechowski, Alicja Dubicka

PÓŹNA OBSERWACJA DYMÓWKI *HIRUNDO RUSTICA* NA ZIEMI LUBUSKIEJ

Late record of the Barn Swallow *Hirundo rustica* in Ziemia Lubuska

Dymówka *Hirundo rustica* jest w Polsce liczny gatunkiem lęgowym i przelotnym (Tomiałojć i Stawarczyk 2003, Chodkiewicz et al. 2015). Jest dalekodystansowym wędrowcem, a zimowiska europejskich populacji znajdują się w Afryce na południe od równika (Cramp 1988). Wędrówka wiosenna w kraju trwa od kwietnia do połowy maja, chociaż pierwsze ptaki pojawiają się pod koniec marca. Natomiast migracja jesienna rozpoczyna się we wrześniu. Odlot przeciąga się do połowy października, a na południu kraju do końca tego miesiąca (Tomiałojć i Stawarczyk 2003).

Dnia 11.12.2015, prowadząc obserwacje ptaków na Jez. Niesulickim (pow. świebodziński, woj. lubuskie), obserwowano pojedynczą dymówkę. Ptak w przeciągu 30 minut intensywnie latał nad jeziorem (żerował nisko nad wodą, przemieszczając się w różnych kierunkach). Jaskółkę udało się sfotografować. W dalszej części obserwacji ptak przemieścił się w inną część jeziora i później nie był już obserwowany. W dniu obserwacji panowały następujące warunki atmosferyczne: całkowite zachmurzenie, temperatura około 5°C, słaby wiatr, bez opadów. Jesień w roku 2015 był ciepła, temperatura w listopadzie i w pierwszej dekadzie grudnia wahała się między 5 a 10° C, a nocne przymrozki były bardzo rzadkie. Takie warunki utrzymywały się do końca grudnia, co może sugerować, że ptak mógł przetrwać kolejne dni. Dopiero od początku stycznia wyraźnie się ochłodziło i temperatura utrzymywała się poniżej zera.

W woj. lubuskim ostatnie ptaki regularnie widuje się do połowy października, rzadziej później. Ostatnią pojedynczą dymówkę obserwowano 29.10.1978 koło Rogozińca (Jermańczek et al. 1995). W dostępnej literaturze ornitologicznej z innych regionów także brak jest

grudniowych obserwacji. Dyrzc et al. (1991) przytaczają za Kollibay (1906) informację ze Śląska o dwóch przypadkach przezimowania 1-2 ptaków w oborze, gdzie były dokarmiane. W XX wieku ostatnie pojedyncze ptaki notowano w listopadzie, najpóźniej 20.11.1971 pod Stęszewem (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Natomiast w XXI wieku ostatnie ptaki stwierdzano 14.11.2010 – 1 ptak koło Zglińca w Wielkopolsce (A. Łakomy, w: Żurawlew i Radziszewski 2013), 15.11.2013 – 1 osobnik koło Niedźwiedzia na Śląsku (M. Domagała, w: Beuch i Smyk 2014).

Późnojesienne, a nawet zimowe obserwacje dymówek w Europie są regularnie notowane, szczególnie w południowo-zachodniej Hiszpanii i wzdłuż wybrzeża Morza Tyrreńskiego we Włoszech (Turner 2006). Ptaki obserwowane w południowej Europie w okresie zimowym uznawane są za tzw. „maruderów” bądź za osobniki, które wróciły wcześniej do miejsc rozrodu. W południowej Hiszpanii dymówki rozpoczynają wędrówkę na zimowiska już w czerwcu/lipca, a wracają na początku grudnia (Møller et al. 2003).

Znane są także późne obserwacje dymówek z miejsc położonych dalej na północ. W Wielkiej Brytanii ptaki, prawdopodobnie z późnych lęgów, przeciągają odlot do listopada, a nawet późnego grudnia, dotyczy to osobników przede wszystkim z obszarów południowych, ale także ze Szkocji, szczególnie przy łagodnych warunkach atmosferycznych. W 2004 roku obserwowano dymówkę 5 grudnia w północno-wschodniej Anglii, a w 2000 roku jeszcze 25 grudnia w St. Andrews w Szkocji (Lack 1986). W 1977 r. widziano 3 ptaki w Kornwalii, które przetrwały do wczesnego stycznia. Jeden z nich był jeszcze widziany późnym lutym. Ptaki te żerowały na plażach, zbierając bezkręgowce z wodorostów oraz piasku (King i Penhallurick 1977). Wielka Brytania charakteryzuje się łagodnym klimatem, co umożliwia jaskółkom pozostawanie dłużej niż w miejscach z surowszym klimatem. Ponadto, występujące lokalnie zasoby pożywienia mogą opóźnić jesienną wędrówkę. Przykładowo dymówki z obszaru Uralu odlatują zazwyczaj do końca września, ale w roku 2000 kilka pozostało przez październik do wczesnego listopada, żywiąc się muchami rojącymi się nad ujściem gorących ścieków, nawet, kiedy spadł śnieg (Lyakhov i Gusev 2001).

Opisywana obserwacja mogła właśnie dotyczyć takiego spóźnionego ptaka, któremu sprzyjające warunki atmosferyczne i istniejące lokalnie zasoby pokarmowe pozwoliły przetrwać do połowy grudnia.

LITERATURA

- BEUCH S., SMYK B. 2014. Faunistycznie ważne obserwacje ptaków na Śląsku w roku 2013. *Ptaki Śląska* 20: 162-217.
- CHODKIEWICZ T., KUCZYŃSKI L., SIKORA A., CHYLARECKI P., NEUBAUER G., ŁAWICKI Ł., STAWARCZYK T. 2015. Ocena liczebności ptaków lęgowych w Polsce w latach 2008-2012. *Ornis Pol.* 56: 149-183.
- CRAMP S. (Ed.). 1988. *Handbook of Birds of Europe, the Middle East and North Africa*. Vol. V. Oxford University Press, Oxford.
- DYRCZ A., GRABIŃSKI W., STAWARCZYK T., WITKOWSKI J. 1991. *Ptaki Śląska*. Uniwersytet Wrocławski. Zakład Ekologii Ptaków, Wrocław.
- JERMACZEK A., CZWAŁGA T., JERMACZEK D., RUDAWSKI W., STAŃKO R. 1995. *Ptaki Ziemi Lubuskiej*. Lub. Klub Przycz., Świebodzin.
- KING B., PENHALLURICK R.D. 1977. Swallows wintering in Cornwall. *British Birds* 88: 182.
- LACK P. 1986. *The Atlas of Wintering Birds in Britain and Ireland*. T & A D Poyser, London.
- LYAKHOV A.G., GUSEV Y.K. 2001. Prolonged delay of autumn departure in the Barn Swallow *Hirundo rustica*. *Russ. J. Orn.* 140: 321-322.

- MØLLER A.P., BROHEDE J., CUERVO J.J., DE LOPE F., PRIMMER C. 2003. Extra-pair paternity in relations to sexual ornamentation, arrival date, and condition in a migratory bird. *Behav. Ecol.* 14: 707-712.
- TOMIAŁOJC L., STAWARCZYK T. 2003. *Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany*. PTPP "pro Natura", Wrocław.
- TURNER A. 2006. *The Barn Swallow*. T & A D POYSER, London.
- ŻURAWLEW P., RADZISZEWSKI M. 2013. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 2. Podsumowanie roku 2010. *Ptaki Wielkopolski*. 2: 127-148.

Summary

A single barn swallow *Hirundo rustica* was recorded on 11.12.2015 by the Niesulice Lake near Świebodzin (Lubuskie Province). The bird was foraging intensively over the water body. This is probably the latest record of the species in Poland, apart from historical cases of 1-2 birds wintering in a barn.

Adresy autorów:

Paweł Czechowski
Instytut Administracji i Turystyki PWSZ w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-100 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Alicja Dubicka
ul. Ochla-Terlikowskiego 15, 66-006 Zielona Góra
e-mail: aliciapunx@gmail.com